

TEKST 116: William af Tyrus: Om Hakims forfølgelse af de kristne og ødelæggelse af Gravkirken i 1009

Den kristne ærkebiskop og krønikeskriver, William af Tyrus (1130 – 1186) skrev et værk om Jerusalems historie, der bl.a. omhandler tiden før og under korstogene.

5 Da det ægyptiske rige¹ gradvist blev mere magtfuldt, indtog det provinserne og landene så langt som til Antiokia; og den hellige by kom blandt andre under dets herredømme, underlagt de samme love. Under dette herredømme blev de kristnes trængsler lettet en smule, på samme måde som fanger ofte får lov til at nyde en vis grad af formildelse. Men til sidst – som en retfærdig straf for menneskets ondskab – blev Hakim² kalif i dette rige. Denne regents synder
10 oversteg langt hans forgængeres og efterfølgeres, således at hans navn er blevet legendarisk i senere generationer, der læser om hans galskab. Denne mand var så berygtet for enhver form for ugudelighed og ondskab, at hans liv - hadefuldt i både Guds og menneskets åsyn - fortjener en særlig afhandling. Iøjnefaldende blandt de mange andre ugudelige handlinger, som han havde ansvaret for, var den totale nedrivning af Gravkirken. Denne kirke blev oprindeligt bygget af den ærværdige Maximus, biskop af Jerusalem, på ordre fra kejser Konstantin, og den blev senere restaureret af den elskede Modestus på Heraklios' tid.³

Yaruk, guvernøren af Ramla, en af Hakims officerer, påtog sig at udføre den kongelige ordre, og jævnedes straks bygningen med jorden.⁴ Lederen af kirken var på det tidspunkt den ærværdige Orestus, en morbror til samme onde hersker. Beretninger fortæller, at kaliffen brugte denne
20 ekstreme foranstaltning til at bevise over for de vantro, at han var loyal over for dem. For betegnelsen kristen blev brugt som en bebrejdelse mod ham, fordi han var født af en kristen mor. Derfor, for at rense sig for denne anklage, vovede han at begå denne forbrydelse. I den tro, at der derefter ikke kunne fremføres bebrejdelser mod hans person, og at hans rivaler ingen mulighed ville få for yderligere ondsindede angreb, omstyrede han den katolske tros vugge, det
25 kildevæld, hvorfra den kristne religion flyder.

Fra det tidspunkt blev de kristnes forhold i Jerusalem langt værre, ikke alene på grund af de retfærdiges sorg, som de følte over ødelæggelsen af Gravkirken, men også på grund af de øgede byrder, som fulgte af [afkrævelsen af] mangfoldige tjenesteydelser. Mod sædvane og mod de rettigheder, som deres tidligere [fatimidiske] herrer havde givet, blev der krævet enorme tributbetalinger og afgifter af dem. Desuden blev det dem forbudt både åbent og i hemmelighed at udføre de religiøse ritualer, som de under forskellige herskere frit havde kunnet praktisere.⁵ Jo

¹ *Det ægyptiske rige*: dvs. det fatimidiske kalifat, der blev grundlagt i Kairo, der blev hovedstad i 973. Ekspansionen ind i Syrien/Palæstina fandt sted kort herefter.

² Al-Hakim, kalif 996 til 1021

³ Gravkirken (Opstandelseskirken) blev opført af Konstantin d. Store omkr. 325. Den blev ødelagt i 614, da perserne erobrede Jerusalem, men genopført, da den byzantinske kejser Heraklios generobrede byen.

⁴ Gravkirken havde under det muslimske styre flere gange været udsat for angreb og ødelæggelser, men denne gang blev den brudt ned til grunden. Ødelæggelsen af Gravkirken menes påbegyndt i 1009 og skete i forbindelse med ikke alene ødelæggelsen af kristne kirker, men ligeledes af jødiske synagoger over hele Syrien og Palæstina.

⁵ William er her en smule uklar. Siden 'Umar d. 1. (634-44) havde det været forbudt for kristne at praktisere deres religion offentligt og de var underlagt en lang række diskriminerende restriktioner (se f.eks. Umarpagten, tekst 64).

mere højtidelig helligdagen var, desto mere strengt blev de tvunget til at forblive i deres egne huse. De turde ikke vise sig offentligt. Selv hjemmet viste sig imidlertid ikke som noget sikkert tilflugtssted for dem. Fjenden kastede sten og skidt og foretog voldsomme angreb på dem. Især på deres højtidelige festdage blev de generede over al måde. På grund af den mest trivielle bemærkning blev de efter krav fra en tilfældig anklager slæbt bort til straf og tortur uden behørig rettergang. Deres besiddelser blev beslaglagt og deres ejendele stjålet. Deres sønner og døtre blev revet væk fra hjemmet og tvunget – enten af pisken eller indsmigrende ord og løfter – til at forkaste deres tro eller at lide på galgen.

10 Den, der på det tidspunkt var deres patriark, bar først disse forurettelser og fornærmelser, og derefter formanede han både hemmeligt og åbent sit folk til at vise overbærenhed. Han lovede, at til gengæld for de timelige onder, som de blev ramt af, burde de skænkes kroner i efterlivet. Inspireret af hans ord og eksempel trøstede de hinanden med gensidig hengivenhed og lod for Kristi skyld hån om de jordiske onder.

15 Det ville tage alt for lang tid at berette om individuelle tilfælde eller fortælle om den legemlige tortur, som disse Guds tjenere udholdt, så de kunne blive arvinger i Herrens hus og efterligne deres Faders love. Jeg vil dog give et eksempel ud af mange, således at eders nåde⁶ kan forstås, af hvilke ubetydelige årsager de blev ført bort til døden.

20 Der var en vis vantro, der boede i byen, en forræderisk og ond mand, der forfulgte vores folk med umætteligt had. Denne mand var fast besluttet på at udtænke en plan, som ville føre til deres undergang. En dag kastede han i smug kroppen af en hund ind i tempelgården, et sted, hvor opsynsmændene – og faktisk hele byen – var mest omhyggelige med at holde pinligt rent.⁷ Tilbedere, der kom til templet for at bede den næste morgen fandt den rådnende krop fra det urene dyr. Nærmest i vanvid vækkede de hele byen på én gang med deres skrig. Befolkningen løb hurtigt til templet, og alle blev enige om, at de kristne uden tvivl var ansvarlige for handlingen. 25 Behøver man at sige mere? En dødsdom blev dekretet over alle kristne, da det blev vurderet, at ved døden alene kunne de sone en sådan helligbrøde. De troende var parate til i fuld vished om deres uskyld at lide døden for Kristi skyld. Da bødlerne med dragne sværd skulle til at udføre deres ordrer, stod en ung mand, fyldt med ånd, frem og tilbød sig selv som offer. "Det ville være den største katastrofale, o brødre," sagde han, "hvis hele kirken skulle dø på denne 30 måde. Langt bedre var det, at en mand skulle give sit liv for folket, således at ikke hele den kristne æt fortabes. Lov mig, at I en gang om året ærbødig vil ære mit minde, og at respekten og æresbevisningen for min families skyld bevares for evigt. På disse vilkår vil jeg på ordre fra Gud frelse jer fra denne massakre." De kristne hørte hans ord med stor glæde og gav ham villigt, hvad han ønskede. De lovede, at Palmesøndag skulle de af hans slægt til evigt minde om

Mht. de mere eftergivende herskere kan William tænke på nogle af de fatimidske herskere (dog ikke Al-Hakim), som han i andre sammenhænge beskriver som milde sammenlignet med f.eks. de tyrkiske seldsjukker.

⁶ *Eders nåde*: sandsynligvis en reference til Amalric d.1, der var konge af korsfarerstaten Jerusalem (1163-1174) og til hvem William skrev værket *Gesta orientaliū principium* ('Gerninger udført af Orientens fyrster'). William benytter sandsynligvis en forkortet udgave af dette skrift i de første syv kapitler af nærværende værk.

⁷ I området ved ruinerne på Tempelbjerget findes de to store muslimske moskéer Klippemoskéen og al-Aqsa-moskéen.

ham i højtidelig procession bære olivengrene, der symboliserer vor Herre Jesus Kristus, ind i byen.

Den unge mand meldte sig derefter til de ledende mænd i Jerusalem, og erklærede, at han var forbryderen. På denne måde underbyggede han de andre kristnes uskyld, for da dommerne
5 hørte hans historie, frikendte de resten og lod ham henrette. Således ofrede han sit liv for brødre og med from resignation mødte han døden, denne mest velsignede søvn, overbevist om, at han havde erhvervet sig nåde i Herrens øjne.

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

10 *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum* I.4-6. Her efter E. A. Babcock (overs.): *A History of Deeds done Beyond the Sea*, I-II. New York 1976. I:66-69.